HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

17 aprilie 2007 *

În cauza C-470/03,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Tampereen käräjäoikeus (Finlanda), prin decizia din 7 noiembrie 2003, primită de Curte la 11 noiembrie 2003, în procedura

A. G. M.-COS.MET Srl

împotriva

Suomen valtio,

Tarmo Lehtinen,

* Limba de procedură: finlandeza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, președinți de cameră, domnul J. N. Cunha Rodrigues, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii J. Makarczyk (raportor), G. Arestis, A. Borg Barthet și M. Ilešič, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 aprilie 2005,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru A. G. M.-COS.MET Srl, de P. Kyllönen, asianajaja;

— pentru domnul Lehtinen, de S. Kemppinen și K. Harenko, asianajajat;

— pentru guvernul finlandez, de doamna T. Pynnä, în calitate de agent;

— pentru guvernul olandez, de doamna H. G. Sevenster și de domnul N. A. J. Bel, în calitate de agenți;

— pentru guvernul suedez, de domnul A. Kruse, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii M. van Beek și P. Aalto, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 17 noiembrie 2005,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea Directivei 98/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 privind apropierea legislațiilor statelor membre în domeniul echipamentelor tehnice (JO

L 207, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 220, denumită în continuare „directiva") și condițiile de angajare a răspunderii unui stat membru și a funcționarilor săi în caz de încălcare a dreptului comunitar.

2 Această cerere a fost introdusă în cadrul litigiului între A. G. M.-COS.MET Srl (denumită în continuare „AGM"), societate de drept italian, pe de o parte, și Suomen valtio (statul finlandez) și domnul Lehtinen, funcționar în cadrul sosiaali- ja terveysministeriö (denumit în continuare „Ministerul Afacerilor Sociale și al Sănătății"), pe de altă parte, care privește repararea prejudiciului pe care AGM susține că l-a suferit ca urmare a încălcării prevederilor din directivă.

Cadrul juridic

Dreptul comunitar

3 Directiva definește cerințele esențiale în materie de siguranță și sănătate cu privire la proiectarea și construirea echipamentelor tehnice și a componentelor de siguranță, precum și modalitățile de evaluare a conformității, de declarare a conformității și de marcare a echipamentelor tehnice.

4 Articolul 2 din directivă prevede:

„(1) Statele membre iau toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura introducerea pe piață a echipamentelor și a componentelor de siguranță cărora [li] se aplică prezenta directivă și punerea lor în funcțiune numai dacă acestea nu

reprezintă un pericol pentru sănătatea sau siguranța persoanelor și, acolo unde este cazul, a animalelor domestice sau a bunurilor și dacă sunt instalate în mod corespunzător și întreținute și folosite conform destinației lor.

(2) Această măsură nu aduce atingere dreptului statelor membre de a elabora, cu respectarea corespunzătoare a tratatului, astfel de cerințe pe care le consideră necesare pentru a asigura protecția persoanelor, în special a lucrătorilor, atunci când utilizează echipamentele sau componentele de siguranță în cauză, cu condiția ca aceasta să nu însemne că echipamentul sau componentele de siguranță sunt modificate într-un mod nespecificat în directivă.

[...]"

5 Articolul 3 din directivă prevede:

„Echipamentele tehnice și componentele de siguranță cărora [li] se aplică prezenta directivă trebuie să îndeplinească cerințele esențiale de sănătate și siguranță prezentate în anexa I."

6 Articolul 4 alineatul (1) din directivă este redactat după cum urmează:

„Statele membre nu pot să interzică, să restricționeze sau să împiedice introducerea pe piață și punerea în funcțiune pe teritoriul lor a echipamentelor tehnice și a componentelor de siguranță care respectă prezenta directivă."

7 Potrivit articolului 5 alineatele (1) și (2) din directivă:

„(1) Statele membre consideră elementele următoare ca fiind în conformitate cu toate dispozițiile prezentei directive, inclusiv cu procedurile de verificare a conformității, prevăzute la capitolul II:

— echipamentele tehnice purtând marcajul «CE» și fiind însoțite de declarația de conformitate «CE» menționată în anexa II punctul A;

— componentele de siguranță, însoțite de declarația de conformitate «CE» menționată în anexa II punctul C.

În absența unor standarde armonizate, statele membre iau măsurile pe care le consideră necesare pentru a aduce în atenția părților în cauză standardele și specificațiile tehnice naționale existente, considerate importante sau relevante pentru aplicarea corespunzătoare a cerințelor esențiale de siguranță și sănătate din anexa I.

(2) Atunci când un standard național care transpune un standard armonizat, ale cărui referințe au fost publicate în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*, face trimitere la una sau mai multe din cerințele esențiale de siguranță, echipamentele

tehnice sau componentele de siguranță fabricate în conformitate cu acest standard sunt considerate conforme cu cerințele relevante esențiale.

[...]"

8 Articolul 7 alineatul (1) din directivă prevede:

„Când un stat membru constată că:

— echipamentul tehnic purtând marcajul «CE»

sau

— componentele de siguranță însoțite de declarația de conformitate «CE»,

folosite în conformitate cu destinația lor, pot pune în pericol siguranța persoanelor și, atunci când este cazul, a animalelor domestice sau a bunurilor, ia toate măsurile corespunzătoare pentru a retrage de pe piață astfel de echipamente sau componente

de siguranță, pentru a interzice introducerea lor pe piață, punerea în funcțiune sau utilizarea lor sau restricționează libera lor circulație.

Stat[ul] membr[u] informează imediat Comisia în legătură cu această măsură, indicând motivul deciziei sale și, în special, dacă lipsa de conformitate se datorează:

(a) nerespectării cerințelor esențiale menționate în articolul 3;

(b) aplicării incorecte a standardelor menționate în articolul 5 alineatul (2);

(c) unor lacune în chiar standardele menționate în articolul 5 alineatul (2)."

9 Potrivit articolului 8 alineatul (2) din directivă, înainte de introducerea pe piață, fabricantul trebuie să îndeplinească o procedură corespunzătoare de evaluare a conformității sale. Conform articolului 5 alineatul (1) primul paragraf prima liniuță din directivă, conformitatea echipamentului tehnic cu dispozițiile acesteia este atestată, în principiu, prin declarația de conformitate „CE" și marcajul „CE".

10 Cu toate acestea, rezultă din considerentul (21) și de la articolul 8 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă că, în ceea ce privește anumite echipamente tehnice care au un factor mai mare de risc, enumerate în mod exhaustiv în anexa IV la directivă, este prevăzută o procedură de certificare mai strictă.

11 Vehiculele de deservire a lifturilor [a se citi „elevatoarele pentru vehicule"] sunt menționate în anexa IV partea A punctul 15.

12 Potrivit prevederilor din considerentul (17) al directivei, aceasta, mai precis anexa I la aceasta, intitulată „Cerințe esențiale de sănătate și siguranță referitoare la proiectarea și construcția echipamentelor tehnice și a componentelor de siguranță", „definește numai cerințele esențiale de sănătate și siguranță cu aplicabilitate generală, suplimentate de un număr de cerințe mai specifice pentru anumite categorii de echipamente".

13 Stabilirea condițiilor mai detaliate se realizează prin standarde armonizate. În această privință, același considerent precizează:

„[...] pentru a-i ajuta pe fabricanți să dovedească conformitatea cu aceste cerințe esențiale și pentru a permite inspectarea conformității cu cerințele esențiale, este de dorit ca standardele să fie armonizate la nivel european pentru prevenirea riscurilor decurgând din conceperea și construcția echipamentelor tehnice; [...] aceste standarde armonizate la nivel european sunt elaborate de organisme de drept privat și trebuie să se țină seama de statutul lor neobligatoriu; [...] în acest scop,

Comitetul European de Standardizare (CEN) și Comitetul European de Standardizare Electrotehnică (Cenelec) sunt organismele recunoscute drept competente pentru adoptarea standardelor armonizate în conformitate cu orientările generale de cooperare între Comisie și aceste două organisme, semnate la 13 noiembrie 1984; [...] în înțelesul prezentei directive, un standard armonizat este o specificație tehnică (standard european sau document armonizat) adoptată de unul din aceste organisme sau de amândouă, pe baza mandatului din partea Comisiei în conformitate cu dispozițiile Directivei 83/189/CEE și pe baza orientărilor generale menționate mai sus".

14 Referințele la standarde armonizate sunt publicate în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.*

15 Există un standard european în ceea ce privește elevatoarele pentru vehicule. Este vorba de standardul EN 1493:1998, ale cărui referințe au fost publicate pentru prima dată în 1999 (JO C 165, p. 4).

16 Potrivit prevederilor acestuia, „[o]biectul acestui standard european este de a defini regulile pentru siguranța persoanelor față de riscurile de accident asociate utilizării elevatoarelor pentru vehicule". [traducere neoficială]

17 Domeniul de aplicare este stabilit după cum urmează:

„Prezentul standard se aplică elevatoarelor pentru vehicule fixe, mobile și transferabile, care nu sunt prevăzute pentru persoane, dar sunt concepute pentru

a ridica orice vehicul pentru a permite lucrările de verificare, de întreținere și de reparare deasupra sau dedesubtul vehiculului atunci când acesta este în poziție ridicată.

Elevatorul pentru vehicule poate consta în una sau mai multe unități de ridicare." [traducere neoficială]

Dreptul național

18 Decizia nr. 1314/1994 a Consiliului de Miniștri privind securitatea echipamentelor tehnice (koneiden turvallisuutta koskeva päätos) a transpus directiva în dreptul finlandez.

19 Standardul finlandez SFS-EN 1493, care corespunde standardului european EN 1493:1998, a fost adoptat la 8 martie 1999.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

20 AGM fabrică și comercializează elevatoare pentru vehicule.

21 La 11 mai 2000, Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății a primit un raport elaborat de työsuojelupiiri (serviciu local pentru siguranța muncii) din Vaasa într-o cauză numită de „control al pieței" („markkinavalvonta-asia"). Potrivit acestui raport, evaluarea elevatorului pentru vehicule de tipul G 35 T/E fabricat de AGM a relevat anumite deficiențe, în principal un defect legat de rigiditatea barelor de ridicare și o rezistență insuficientă a sistemului de închidere al barelor.

22 În urma respectivului raport, Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății a trimis importatorului pentru Finlanda al acestor echipamente tehnice, întreprinderea Pörhön Tuontiliike (denumită în continuare „importatorul"), la 18 mai 2000, o scrisoare în care indica faptul că existau motive să se considere că elevatoarele pentru vehicule G 35 T/E fabricate de AGM nu corespundeau cerințelor Legii nr. 299/1958 privind siguranța muncii (työturvallisuuslaki) și ale Deciziei nr. 1314/1994 a Consiliului de Miniștri privind siguranța echipamentelor tehnice.

23 În cadrul procedurii astfel inițiate de Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății, domnul Lehtinen a redactat, la 29 noiembrie 2000, un raport în care constată, în principal, că importatorul a realizat, la 27 noiembrie 2000, un test al sistemului de închidere pentru a garanta că structura respectivelor elevatoare pentru vehicule era conformă cu standardul SFS-EN 1493. Potrivit respectivului raport, acest test ar fi permis să se observe un defect al acelui sistem. În opinia domnului Lehtinen, standardul SFS-EN 1493 impune ca structura să susțină sarcina maximă admisă chiar în condițiile de ridicare cele mai defavorabile și oricare ar fi sensul în care vehiculul este adus pe elevator. În consecință, raportul invita Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății să adopte, în cel mai scurt timp posibil, o decizie care să limiteze și chiar să interzică cesiunea și utilizarea elevatoarelor respective aflate deja în funcțiune.

24 Într-un memoriu din 18 decembrie 2000, domnul Lehtinen a reiterat observațiile sale, precizând totuși că noul sistem de închidere planificat de AGM era mai bun și

că era considerat suficient de rezistent în urma unui test efectuat în Finlanda la 12 decembrie 2000.

25 Cu ocazia reuniunii care a avut loc la 20 decembrie 2000 în prezența reprezentanților importatorului, a domnului Kanerva, consilier administrativ din partea Ministerului Afacerilor Sociale și Sănătății, și a domnului Lehtinen, în calitate de expert, s-a recunoscut faptul că sistemul de închidere, așa cum a fost reproiectat, era conform cu reglementarea. Cu toate acestea, poziția definitivă a administrației mai trebuia să depindă de un control de certificare realizat de un organism abilitat, procedură care, potrivit AGM, era la acel moment în curs de desfășurare. Cu această ocazie, s-a hotărât de asemenea că decizia pe care o va lua Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății nu va avea caracter public, urmând ca importatorul să informeze utilizatorii la momentul potrivit.

26 La 20 decembrie 2000, domnul Kanerva i-a prezentat cazul domnului Hurmalainen, director al Serviciului pentru siguranța muncii din Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății, în vederea luării unei decizii. Domnul Kanerva propunea interzicerea, cu anumite excepții, a comercializării și a punerii în funcțiune a elevatoarelor respective. Cu toate acestea, domnul Hurmalainen nu a luat decizia care i-a fost propusă și a trimis cazul spre evaluare, estimând că nu dispune de suficiente elemente de apreciere.

27 La 17 ianuarie 2001, domnul Lehtinen, având acordul superiorului ierarhic direct, și un reprezentant al importatorului au acordat un interviu pentru jurnalul televizat de la ora 20.30 al televiziunii naționale TV 1. Cu această ocazie, prezentatorul a afirmat că, potrivit autorităților finlandeze responsabile cu inspecția muncii, deși erau autorizate în Italia, elevatoarele respective nu respectau standardele europene aplicabile. Prezentatorul a afirmat de asemenea că, potrivit acelorași autorități, dispozitivul trebuie să reziste chiar dacă vehiculul este ridicat în condițiile cele mai

defavorabile. În ceea ce îl privește, reprezentantul importatorului a admis defectul sistemului de închidere, însă a contestat că dispozitivul de ridicare ar pune vreo altă problemă și a susținut că barele de ridicare suportau orice greutate, cu condiția ca vehiculul să fie adus la dispozitiv în sensul corespunzător. Domnul Lehtinen a declarat că, în opinia sa, respectivele elevatoare ar putea prezenta un pericol iminent în măsura în care muncitorii erau obligați să lucreze sub încărcătură. În opinia acestuia din urmă, organismul de certificare la care a recurs AGM a interpretat greșit regulile aplicabile.

28 La 29 ianuarie 2001, Teknisen Kaupan Liitto (Confederația Comerțului Tehnic) a adresat Ministerului Afacerilor Sociale și Sănătății, precum și peruspalveluministeri (ministrul serviciilor sanitare și sociale) o scrisoare în care se prezentau deficiențele grave care ar fi fost constatate la dispozitivele din gama AGM. În fața instanței de trimitere, domnul Lehtinen a recunoscut faptul că a participat o dată, în legătură cu respectivul caz, la o reuniune a confederației menționate, la solicitarea acesteia.

29 La 8 februarie 2001, domnul Hurmalainen a trimis domnului Kuikko, agent în cadrul Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto (Confederația Industriei și a Angajatorilor), un fax în care afirma că s-a opus interzicerii vânzării sugerate de domnii Kanerva și Lehtinen pentru motivul că nu i s-a părut oportun să ia o măsură susceptibilă de a perturba funcționarea pieței interne, și aceasta în măsura în care în Finlanda nu se produsese decât un singur accident, a cărui cauză nu era, de altfel, clară.

30 La 16 februarie 2001, domnul Hurmalainen l-a înlăturat pe domnul Lehtinen din dosarul referitor la elevatoarele fabricate de AGM, pentru motivul că, într-o altă

cauză în curs de desfășurare, acesta a exprimat public un punct de vedere diferit de poziția oficială a Ministerului Afacerilor Sociale și Sănătății și a acționat, așadar, fără să țină cont de instrucțiunile și politica de comunicare a acestuia din urmă. Printr-un raport ulterior din 20 martie 2001, Serviciul pentru siguranța muncii din Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății a reținut în sarcina domnului Lehtinen încălcarea principiului bunei administrări și prejudicierea intereselor economice ale societății AGM prin cooperarea cu concurenții acestei societăți.

31 La 17 februarie 2001, a apărut în ziarul regional *Aamulehti* un articol intitulat „Un expert denunță fragilitatea anumitor elevatoare pentru vehicule". Potrivit deciziei de trimitere, acest articol a fost redactat pe baza unui interviu cu domnul Lehtinen și indica în mod expres că produsele respective erau elevatoare fabricate de AGM. Se menționa de asemenea că „domnul Hurmalainen, director al Serviciului pentru siguranța muncii în minister, consideră că afirmațiile domnului Lehtinen îl angajează numai pe acesta".

32 La 22 februarie 2001, Metalliväen Liitto ry (Confederația Metalurgiștilor) a adresat secțiilor sale specializate în domeniul reparațiilor de automobile și în domeniul reparațiilor mecanice, precum și responsabililor cu siguranța în întreprinderi o notă în care se constata că modelele de elevatoare pentru vehicule G 28, G 32 și G 35 fabricate de AGM aveau probleme și că „dispozitivul respectiv de ridicare [era] fără dubiu considerat periculos". Respectiva confederație a anexat notei sale un raport redactat de domnul Lehtinen la 12 februarie 2001.

33 La 13 iunie 2001, a apărut în ziarul regional *Etelä-Saimaa* un articol intitulat „Confederația metalurgiștilor solicită interzicerea utilizării elevatoarelor pentru vehicule periculoase", având subtitlul „În fiecare zi, 150 de mecanici sunt puși în pericol". Potrivit acestui articol, inginerul-șef specializat în acest tip de dispozitiv

care a pregătit dosarul propusese restricții la utilizarea elevatoarelor AGM de fabricație italiană și interzicerea vânzării de noi dispozitive. Articolul preciza de asemenea că domnul Hurmalainen, director al Serviciului pentru siguranța muncii în minister, considera în decizia sa că nu dispune de suficiente elemente și preciza că acest caz era încă în lucru.

34 La 14 iunie 2001, Serviciul pentru siguranța muncii din Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății a luat o decizie prin care se constata că „dosarul nu [a] relevat elemente de natură să conducă ministerul la adoptarea unor măsuri de control al pieței referitoare la fabricant sau la importatorul de elevatoare pentru vehicule [fabricate de] AGM". Această notă preciza că „această constatare nu [aducea atingere], cu toate acestea, dreptului ministerului de a recurge la asemenea măsuri în cadrul unei reevaluări a cazului, dacă este necesar, ca urmare a informațiilor complementare sau pentru orice alt motiv". Pentru a-și justifica decizia, Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății arăta că „[în] ceea ce privește noile dispozitive, fabricantul remediase defectele constatate și importatorul [încerca] să realizeze același lucru pentru cele care [erau] deja în funcțiune".

35 La 1 octombrie 2001, în temeiul legii privind statutul funcționarilor de stat (Valtion virkamieslaki), Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății i-a aplicat domnului Lehtinen un avertisment scris, pentru motivul că acesta, în pofida faptului că îi fusese retras dosarul elevatoarelor fabricate de AGM la 16 februarie 2001, nu a respectat obligațiile legate de statutul său de funcționar, continuând să difuzeze, într-o emisiune informativă, precum și într-un memoriu adresat serviciului local pentru siguranța muncii, o prezentare înșelătoare a poziției ministerului, nerespectând politica de comunicare a acestuia. Prin decizia din 6 martie 2002, virkamieslautakunta (Comisia de Recurs a Funcționarilor) a respins reclamația domnului Lehtinen prin care acesta solicita anularea avertismentului. În schimb, respectiva comisie a considerat, în aceeași decizie, că domnul Lehtinen nu a avut, la interviul televizat din 17 ianuarie 2001, un comportament deplasat într-o astfel de măsură încât să justifice un avertisment scris. La 10 septembrie 2003, Korkein hallinto-oikeus (Curtea Supremă Administrativă) a confirmat această decizie.

36 Concomitent cu procedura disciplinară împotriva domnului Lehtinen, acesta a solicitat avizul Julkisen sanan neuvosto (Consiliul de autoreglementare a mass-media în materia deontologiei și libertății de exprimare), pentru a stabili dacă, aplicându-i un avertisment, Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății și-a depășit competențele și a încălcat astfel libertatea de exprimare și libertatea de opinie recunoscute funcționarilor. În avizul din 20 martie 2002, acest organism a constatat că era de dorit ca funcționarii să fie autorizați să se exprime public cu ocazia dezbaterilor în mass-media, dat fiind faptul că participarea lor la dezbaterile publice legate de domeniile lor sunt apte să favorizeze difuzarea informațiilor importante de interes general. Respectivul Consiliu a considerat că situația domnului Lehtinen reprezenta un caz în care era în discuție siguranța muncii, că, în acest context, o dezbatere publică era într-adevăr importantă și de dorit, iar un funcționar precum cel vizat avea dreptul să participe.

37 În temeiul tuturor acestor elemente, AGM a introdus în fața Tampereen käräjäoikeus (Tribunalul de Primă Instanță din Tampere) o acțiune având ca obiect obligarea statului finlandez și a domnului Lehtinen la plata solidară a unei despăgubiri pentru prejudiciul pe care aceasta l-ar fi suferit, adică, în principal, o reducere a cifrei de afaceri în Finlanda și în alte locuri din Europa.

38 Problema care se pune, potrivit instanței de trimitere, este dacă, în lumina jurisprudenței Curții, în special a hotărârii din 11 iulie 1974, Dassonville (8/74, Rec., p. 837), schimburile din cadrul Comunității Europene au putut fi restricționate, în condițiile impuse la articolul 28 CE, atunci când domnul Lehtinen, pe atunci funcționar al autorității competente, a exprimat public o opinie negativă asupra conformității standardelor anumitor elevatoare pentru vehicule fabricate de AGM, opinie care ar fi putut să provoace o scădere a vânzărilor produselor acestei societăți pe piața finlandeză. Din moment ce restricționarea potențială a schimburilor intracomunitare rezultă nu dintr-o decizie luată de autoritatea competentă în temeiul unor prevederi naționale, ci din comportamentul unui funcționar din cadrul acelei autorități, înainte ca aceasta să se pronunțe în cazul respectiv, instanța de trimitere dorește să afle dacă acel criteriu formulat în hotărârea Dassonville, citată

anterior, permite să se considere că actele unui funcționar reprezintă măsuri cu efect echivalent restricțiilor cantitative, în special în cazul în care, în practică, efectul acestor acte a fost același ca și în cazul în care autoritatea competentă ar fi luat o decizie similară în temeiul dispozițiilor din dreptul național.

39 De altfel, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă un elevator precum cel în discuție în acțiunea principală respectă regulile de securitate esențiale impuse de directivă, în condițiile în care nu este nici conceput, nici construit pentru a suporta o greutate în condițiile de ridicare cele mai defavorabile.

40 În aceste condiții, Tampereen käräjäoikeus a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Se poate vorbi de o măsură cu efect echivalent restricțiilor cantitative, în sensul articolului 28 CE, sau de o măsură de la a cărei aplicare este necesară abținerea, în sensul articolului 10 al doilea paragraf CE, în cazul în care un funcționar [având calitatea de] expert, din cadrul administrației de stat responsabile pentru siguranța muncii, dar care nu are putere de decizie, se exprimă la jurnalul principal de televiziune al unui post național și în cotidiene de mare tiraj, precum și în fața organismelor comerciale sau profesionale ulterior organizării unei proceduri de control al pieței, însă înainte să fie luată o decizie, în asemenea condiții încât afirmațiile sale, [exprimate] fie direct, fie prin intermediul altor persoane, în legătură cu gradul de periculozitate în ceea ce privește sănătatea persoanelor sau chiar viața acestora al unui echipament introdus pe piață de un fabricant determinat sunt de natură să creeze o imagine publică negativă a echipamentului respectiv și să dăuneze comercializării sale?

2) Se poate interpreta directiva [...] în sensul că un elevator pentru vehicule nu îndeplinește normele de securitate esențiale enunțate de această directivă atunci

când acest dispozitiv nu a fost construit în conformitate cu standardul SFS-EN 1493, când nu s-a ținut cont, în momentul proiectării structurii sale, de modul de plasare a vehiculelor pe barele de ridicare în cele două sensuri de circulație și când calculele privind rezistența fiecărei bare de ridicare nu au fost făcute ținându-se cont de condițiile de ridicare cele mai defavorabile?

3) a) Dacă răspunsul la prima întrebare este afirmativ, sunt disproporționate actele funcționarului descrise aici față de obiectivul onorabil al protecției sănătății și a vieții persoanelor și, în consecință, contrare Tratatului CE, chiar dacă și a doua întrebare impune un răspuns afirmativ, dacă se ține cont de natura acestor acte și în special de faptul că ar fi fost posibilă informarea asupra pericolelor eventuale și evitarea apariției situațiilor de risc folosind alte mijloace decât cele descrise în prima întrebare, de faptul că aceste acte au fost comise chiar înainte ca autoritatea competentă să ia o decizie în cazul controlului pieței și că, vizând în special un produs determinat, acestea erau de natură să aducă atingere comercializării produsului?

b) Dacă aprecierea proporționalității evocată la a treia întrebare litera a) este de competența instanței naționale, aceasta trebuie să se refere mai ales la eventuala neconformitate cu normele de siguranță comunitare sau naționale ori la circumstanțele în care a fost divulgată această neconformitate?

4) Actele funcționarului descrise la prima întrebare sunt susceptibile, în circumstanțele enunțate mai sus la a treia întrebare litera a), de a fi justificate de libertatea de exprimare, garantată la articolul 10 din Convenția pentru apărarea

drepturilor omului și a libertăților fundamentale, chiar în condițiile în care acestea ar fi contrare articolelor 28 CE și 30 CE sau articolului 10 CE?

5) a) Dacă actele funcționarului descrise la prima întrebare sunt contrare articolelor 28 CE și 30 CE sau articolului 10 CE, încălcarea a fost suficient de manifestă și gravă încât, dacă sunt întrunite celelalte condiții de asumare a răspunderii sale, statul să fie obligat, în temeiul dreptului comunitar, să repare prejudiciul pe care l-au putut provoca aceste acte întreprinderii care a comercializat dispozitivul?

b) Încălcarea evocată la litera a) a fost suficient de manifestă și gravă chiar într-un caz în care nu ar fi putut fi imputată autorității competente (sau funcționarului competent) care dispunea de putere de decizie nicio eroare sau neglijență, iar această autoritate (sau acest funcționar) nu a aprobat în nicio situație actele incriminate și nici nu a acționat pentru ca acestea să producă efecte reale?

c) Se pot naște drepturi în temeiul articolului 10 CE, în special al celui de al doilea paragraf al acestuia, în beneficiul persoanelor aflate în circumstanțele enunțate la prima întrebare?

d) În afara răspunderii statului, poate fi angajată și răspunderea funcționarului însuși, în temeiul dreptului comunitar și în aceleași condiții, având în vedere actele sale descrise în prima întrebare, dacă acestea sunt contrare dreptului comunitar?

e) Este imposibil în practică sau excesiv de dificil să se obțină o reparare în temeiul dreptului comunitar, în condițiile în care dreptul național nu admite repararea prejudiciilor economice, altele decât cele aduse persoanelor sau bunurilor, decât dacă prejudiciul este rezultatul unui act sancționabil din punct de vedere legal sau al exercitării puterii publice sau, în alte cazuri, dacă există motive deosebit de serioase pentru a dispune repararea?

6) a) Dacă repararea unui prejudiciu rezultat din încălcarea, inclusiv din neglijență, a regulilor în materia libertății de circulație a mărfurilor este dispusă în aplicarea legii naționale, dreptul comunitar impune ca [această reparare] să constituie o sancțiune eficace și disuasivă și este incompatibil cu normele dreptului comunitar al răspunderii ca un funcționar care a comis o infracțiune sau o neglijență în sensul legii naționale să nu răspundă pentru prejudiciul cauzat decât într-o măsură rezonabilă, care nu corespunde în mod necesar totalității prejudiciului, chiar să fie exonerat de orice răspundere dacă nu i se poate reproșa decât o neglijență ușoară, sau ca funcționarul și statul responsabil pentru eroarea sau neglijența acestuia din urmă să nu poată fi ținuți să repare un prejudiciu economic, altul decât un prejudiciu cauzat persoanelor sau bunurilor, decât dacă acest prejudiciu este rezultatul unui act sancționabil din punct de vedere legal sau al exercitării puterii publice sau, în alte cazuri, dacă există motive deosebit de serioase pentru a dispune repararea?

b) Dacă vreuna dintre aceste limitări ale răspunderii menționate la litera a) este incompatibilă cu dreptul comunitar, o decizie privind repararea prejudiciului pronunțată în temeiul dreptului național trebuie să înlăture această limitare cu privire la funcționarul în cauză, chiar dacă de aici rezultă pentru acesta o obligație de reparare a prejudiciului mai severă sau mai extinsă decât ceea ce prevede legea națională?"

Cu privire la admisibilitate

Observațiile prezentate Curții

41 Domnul Lehtinen a exprimat îndoieli cu privire la admisibilitatea prezentei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare, pentru motivul că întrebările adresate de Tampereen käräjäoikeus ar fi lipsite de pertinență.

42 Domnul Lehtinen susține că procedura referitoare la litigiul aflat în primă instanță pe rolul instanței de trimitere nu este decât în faza preliminară. Obiectul dezacordului între părți nu ar fi precis definit, iar faptele nu ar fi încă stabilite. Astfel, nu ar fi posibil, în acest stadiu al procedurii pendinte la instanța de trimitere, să se determine problemele juridice pertinente pentru soluționarea litigiului.

Răspunsul Curții

43 Este important să reamintim că, potrivit unei jurisprudențe constante, procedura instituită la articolul 234 CE este un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale cu ajutorul căruia Curtea furnizează acestora din urmă

elementele de interpretare a dreptului comunitar care le sunt necesare pentru soluționarea cauzelor aflate pe rolul lor (a se vedea în special hotărârea din 12 iunie 2003, Schmidberger, C-112/00, Rec., p. I-5659, punctul 30, și hotărârea din 20 ianuarie 2005, Salgado Alonso, C-306/03, Rec., p. I-705, punctul 40).

44 În cadrul acestei cooperări, este de competența instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului, singura care cunoaște direct faptele care se află la originea acestuia și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată, să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, întrucât întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului comunitar, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea în acest sens în special hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman, C-415/93, Rec., p. I-4921, punctul 59, hotărârea din 13 martie 2001, PreussenElektra, C-379/98, Rec., p. I-2099, punctul 38, hotărârea din 10 decembrie 2002, Der Weduwe, C-153/00, Rec., p. I-11319, punctul 31, hotărârea din 21 ianuarie 2003, Bacardi-Martini și Cellier des Dauphins, C-318/00, Rec., p. I-905, punctul 41, precum și hotărârea Schmidberger, citată anterior, punctul 31).

45 Pe de altă parte, rezultă în mod evident de la articolul 234 al doilea paragraf CE că instanța națională este cea care decide în ce stadiu al procedurii este cazul să adreseze o întrebare preliminară Curții (a se vedea hotărârea din 10 martie 1981, Irish Creamery Milk Suppliers Association și alții, 36/80 și 71/80, Rec., p. 735, punctul 5, hotărârea din 30 martie 2000, JämO, C-236/98, Rec., p. I-2189, punctul 30, și hotărârea Schmidberger, citată anterior, punctul 39).

46 În această privință, trebuie să se constate că instanța de trimitere a prezentat în mod detaliat, în cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, situația de fapt și situația juridică din acțiunea principală, precum și motivele pentru care solicită

interpretarea dispozițiilor din dreptul comunitar pe care le menționează, având în vedere incertitudinea legată de aplicarea acestora la circumstanțele respectivei acțiuni.

47 Rezultă că, ținând cont de situația de fapt descrisă de instanța de trimitere, se pare că întrebările adresate nu sunt într-un stadiu care să nu permită Curții să aprecieze pertinența acestora pentru soluționarea acțiunii principale.

48 În consecință, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la libera circulație a mărfurilor (prima, a treia și a patra întrebare)

49 Prin intermediul primei, al celei de a treia și al celei de a patra întrebări, instanța de trimitere urmărește, în esență, să afle dacă, în primul rând, în circumstanțele din acțiunea principală, comportamentul domnului Lehtinen, caracterizat prin diferite declarații publice făcute de acesta, trebuie considerat imputabil statului finlandez, în al doilea rând, dacă acest comportament constituie un obstacol în calea liberei circulații a mărfurilor în sensul articolului 28 CE și, în al treilea rând, în ce măsură un asemenea comportament ar putea fi justificat în temeiul libertății de exprimare sau în temeiul obiectivului de protecție a securității și a sănătății.

50 Cu titlu preliminar, trebuie reamintit faptul că, atunci când un domeniu a făcut obiectul unei armonizări exhaustive la nivel comunitar, orice măsură națională care ține de acest domeniu trebuie evaluată în raport cu dispozițiile actului care a realizat această armonizare, și nu cu prevederile din dreptul primar (a se vedea în acest sens hotărârea din 12 octombrie 1993, Vanacker și Lesage, C-37/92, Rec., p. I-4947, punctul 9, hotărârea din 13 decembrie 2001, DaimlerChrysler, C-324/99, Rec., p. I-9897, punctul 32, hotărârea din 11 decembrie 2003, Deutscher Apothekerverband, C-322/01, Rec., p. I-14887, punctul 64, precum și hotărârea din 14 decembrie 2004, Radlberger Getränkegesellschaft și S. Spitz, C-309/02, Rec., p. I-11763, punctul 53).

51 Trebuie, prin urmare, să se determine dacă armonizarea realizată prin directivă exclude evaluarea compatibilității comportamentului în discuție în acțiunea principală cu dispozițiile articolului 28 CE.

52 În această privință, trebuie reamintit că directiva vizează, în temeiul considerentelor (2), (6), (7) și (9), să asigure libera circulație a echipamentelor tehnice în cadrul pieței interne și respectarea cerințelor imperative și esențiale de siguranță și sănătate referitoare la echipamentele tehnice, înlocuind sistemele naționale de certificare și atestare a conformității printr-un sistem armonizat. În acest sens, în special la articolul 3 și în anexa I, respectiva directivă enumeră cerințele esențiale de siguranță și sănătate pe care trebuie să le îndeplinească echipamentele tehnice și componentele de siguranță produse în statele membre. În temeiul articolului 4 din directivă, statele membre nu pot să restricționeze introducerea pe piață a echipamentelor tehnice care îndeplinesc aceste cerințe esențiale și doar dacă ulterior apar unele riscuri statele membre adoptă măsuri corespunzătoare, în condițiile prevăzute la articolul 7.

53 Astfel, ținând cont de natura directivei, de obiectivele acesteia și de conținutul articolelor 3, 4 și 7, trebuie să se considere că aceasta armonizează în mod exhaustiv

la nivel comunitar, în afara regulilor referitoare la cerințele esențiale de securitate a echipamentelor tehnice și la atestarea conformității acestora cu respectivele cerințe, și regulile care privesc comportamentul pe care pot să îl adopte statele membre cu privire la echipamentele tehnice prezumate a fi conforme cu aceste cerințe.

54 În consecință, orice măsură națională care ține de domeniul de aplicare al articolelor din această directivă citate anterior trebuie apreciată în raport cu dispozițiile acesteia, și nu cu cele ale tratatului, în special cu articolul 28 CE.

Cu privire la existența unei restricții imputabile statului (prima întrebare)

55 Având în vedere punctul 52 și următoarele din prezenta hotărâre, se impune reformularea primei întrebări a instanței de trimitere în sensul că aceasta ridică, în esență, problema dacă opiniile exprimate în public de domnul Lehtinen pot fi calificate drept restricții la libera circulație a mărfurilor, în sensul articolului 4 alineatul (1) din directivă, imputabile statului finlandez.

56 În acest sens, trebuie indicat faptul că imputabilitatea declarațiilor unui funcționar în sarcina statului depinde în principal de percepția pe care au putut-o avea destinatarii asupra acestor declarații.

57 Elementul determinant pentru ca declarațiile unui funcționar să fie imputate statului constă în aspectul dacă destinatarii acestor declarații ar putea în mod rezonabil să

presupună, în contextul dat, că este vorba de luări de poziție pe care funcționarul le adoptă în virtutea autorității funcției sale.

58 În această privință, îi incumbă instanței de trimitere să aprecieze în special dacă:

— funcționarul este, în sens general, competent în sectorul respectiv;

— funcționarul difuzează declarații scrise folosind hârtie cu antetul oficial al serviciului competent;

— funcționarul acordă interviuri televizate la sediul serviciului său;

— funcționarul nu menționează caracterul personal al declarațiilor și nu indică faptul că acestea diferă de poziția oficială a serviciului competent și

— serviciile de stat competente nu iau în cel mai scurt timp măsurile necesare pentru a înlătura impresia destinatarilor declarației funcționarului că este vorba de o poziție oficială a statului.

59 Rămâne de stabilit dacă declarațiile în discuție în acțiunea principală, în ipoteza în care sunt imputabile statului finlandez, încalcă articolul 4 alineatul (1) din directivă.

60 În acest sens, trebuie subliniat că este considerat obstacol orice măsură susceptibilă de a restricționa comerțul intracomunitar, direct sau indirect, în mod efectiv sau potențial (a se vedea în acest sens hotărârea Dassonville, citată anterior, punctul 5, și hotărârea din 9 februarie 1999, Van der Laan, C-383/97, Rec., p. I-731, punctul 18). Acest principiu se aplică de asemenea în ceea ce privește interpretarea articolului 4 alineatul (1) din directivă.

61 Astfel cum rezultă din formularea articolului 4 alineatul (1) din directivă, interdicția impusă aici nu este valabilă decât dacă echipamentul tehnic respectiv este conform cu dispozițiile directivei. Or, în speță, elevatoarele produse de AGM beneficiau de prezumția de conformitate care rezultă de la articolul 5 alineatul (1) din directivă, deoarece acestea au fost certificate ca fiind conforme cu prevederile directivei și purtau marcajul de conformitate „CE" prevăzut la articolul 10 din aceasta.

62 Cu toate acestea, această prezumție de conformitate nu presupune că statele membre nu pot interveni atunci când apar riscuri. Dimpotrivă, în temeiul articolului 7 alineatul (1) primul paragraf din directivă, un stat membru este obligat să ia toate măsurile corespunzătoare pentru retragerea unui echipament tehnic de pe piață atunci când se constată că acesta, utilizat conform destinației sale, poate pune în pericol siguranța persoanelor sau a bunurilor. Într-o astfel de ipoteză, potrivit articolului 7 alineatul (1) al doilea paragraf din directivă, statul membru este obligat să informeze imediat Comisia asupra unei asemenea măsuri și să indice motivele deciziei sale.

63 Or, rezultă din decizia de trimitere că autoritățile competente nici nu au constatat existența unui risc, nici nu au adoptat măsuri pentru retragerea de pe piață a elevatoarelor în discuție în acțiunea principală, nici, *a fortiori*, nu au informat Comisia asupra unor asemenea măsuri.

64 În consecință, pentru că aceste elevatoare beneficiau în continuare de prezumția de conformitate, statul trebuia să respecte interdicția restricțiilor la libera circulație impusă la articolul 4 alineatul (1) din directivă.

65 Declarațiile în cauză, prin care s-au prezentat respectivele elevatoare, în diferite mass-media și în rapoarte cu o largă arie de difuzare, ca fiind contrare standardului EN 1493:1998 și periculoase, sunt de natură să restricționeze, cel puțin indirect și în mod potențial, introducerea pe piață a acestor echipamente tehnice.

66 Având în vedere considerațiile de mai sus, se impune a se răspunde la prima întrebare în sensul că sunt imputabile statului declarațiile unui funcționar care, în considerarea formei și a circumstanțelor acestora, le creează destinatarilor impresia că este vorba de luări de poziție oficiale ale statului, și nu de opinii personale ale funcționarului. Elementul determinant pentru ca declarațiile unui funcționar să poată fi imputate statului constă în aspectul dacă destinatarii acestor declarații pot în mod rezonabil să presupună, în contextul existent, că este vorba de luări de poziție pe care funcționarul le adoptă în virtutea autorității funcției sale. În măsura în care sunt imputabile statului, declarațiile unui funcționar care prezintă un echipament tehnic certificat conform cu directiva drept periculos și contrar standardului armonizat la care se raportează reprezintă, prin urmare, o încălcare a articolului 4 alineatul (1) din directivă.

Cu privire la justificări (a treia și a patra întrebare)

67 Instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în cazul în care comportamentul domnului Lehtinen este imputabil statului, acesta poate fi justificat prin obiectivul protecției sănătății sau în temeiul libertății de exprimare.

— Cu privire la justificarea întemeiată pe obiectivul protecției sănătății

68 Directiva reglementează protecția sănătății în mod detaliat în cazul în care aceasta riscă să fie pusă în pericol de utilizarea echipamentelor tehnice considerate conforme cu respectiva directivă. Astfel, articolul 7 alineatul (1) din directivă permite unui stat membru care constată existența unui asemenea risc să adopte toate măsurile corespunzătoare pentru retragerea de pe piață a respectivelor echipamente tehnice, interzicerea punerii lor în funcțiune sau limitarea liberei circulații a acestora. În afara acestor măsuri, directiva nu autorizează alte restricții legate de protecția sănătății.

69 În acest sens, s-a menționat deja la punctul 63 din prezenta hotărâre că autoritățile finlandeze competente nu au adoptat nicio măsură în temeiul articolului 7 din directivă.

70 Având în vedere faptul că regulile privind cerințele de siguranță legate de introducerea pe piață a echipamentelor tehnice care afectează libera circulație a

mărfurilor sunt armonizate în mod exhaustiv la nivel comunitar, un stat membru nu ar putea să se prevaleze de o justificare bazată pe protecția sănătății în afara cadrului creat prin articolul 7 din directivă.

71 Comportamentul domnului Lehtinen, în măsura în care este imputabil statului finlandez, nu poate fi, așadar, justificat prin obiectivul protecției sănătății.

— Cu privire la justificarea întemeiată pe libertatea de exprimare

72 În temeiul articolului 10 alineatul (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, libertatea de exprimare este garantată tuturor persoanelor care se află sub jurisdicția statelor membre. Această libertate constituie un fundament esențial al oricărei societăți democratice. Cu toate acestea, statele membre nu trebuie să se prevaleze de libertatea de exprimare a funcționarilor lor pentru a justifica o restricție și, astfel, pentru a nu își asuma propria răspundere potrivit dreptului comunitar.

73 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la a treia și la a patra întrebare în sensul că, în circumstanțe precum cele din acțiunea principală, încălcarea articolului 4 alineatul (1) din directivă prin comportamentul unui funcționar, în măsura în care este imputabil statului membru căruia îi aparține acesta, nu poate fi justificată nici prin obiectivul protecției sănătății, nici în temeiul libertății de exprimare a funcționarilor.

Cu privire la conformitatea elevatoarelor în discuție în acțiunea principală cu dispozițiile Directivei 98/37 (a doua întrebare)

74 Din analiza efectuată la punctele 60-65 din prezenta hotărâre rezultă că a doua întrebare nu necesită un răspuns.

Cu privire la răspunderea statului finlandez și a funcționarilor acestuia (a cincea și a șasea întrebare)

75 Prin intermediul celei de a cincea și al celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în ipoteza unei încălcări a articolelor 28 CE și 30 CE sau a articolului 10 CE, sunt întrunite condițiile angajării răspunderii statului finlandez în temeiul dreptului comunitar, dacă dreptul comunitar permite sau impune ca răspunderea funcționarului al cărui comportament este în discuție să poată fi de asemenea pusă în discuție și în ce măsură condițiile angajării acestei răspunderi necesită o eventuală interpretare a dreptului finlandez conformă dreptului comunitar.

76 Cu toate acestea, având în vedere rațiunile enunțate la punctele 50-53 din prezenta hotărâre, trebuie să se răspundă la întrebările instanței de trimitere cu privire la o eventuală încălcare a articolului 4 alineatul (1) din directivă.

Cu privire la condițiile de angajare a răspunderii statului finlandez [a cincea întrebare literele a)-c)]

77 Prin intermediul celei de a cincea întrebări literele a)-c), instanța de trimitere urmărește, în esență, să afle dacă, în circumstanțe precum cele din acțiunea principală, încălcările dreptului comunitar sunt suficient de grave pentru a se angaja răspunderea extracontractuală a statului finlandez și dacă particularii care operează pe piață pot să își valorifice drepturile împotriva statelor membre.

78 În ceea ce privește condițiile în care un stat membru este obligat să repare prejudiciile cauzate particularilor, din jurisprudența Curții rezultă că acestea sunt în număr de trei, și anume ca norma de drept încălcată să aibă ca obiect acordarea de drepturi particularilor, încălcarea să fie suficient de gravă și să existe o legătură directă de cauzalitate între încălcarea obligației care îi incumbă statului și prejudiciul suferit de persoanele vătămate. Verificarea acestor condiții se face în funcție de fiecare tip de situație (hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, Rec., p. I-1029, punctul 51, hotărârea din 2 aprilie 1998, Norbrook Laboratories, C-127/95, Rec., p. I-1531, punctul 107, și hotărârea din 4 iulie 2000, Haim, C-424/97, Rec., p. I-5123, punctul 36).

79 Cu privire la prima condiție, este suficient să se constate că articolul 4 alineatul (1) din directivă urmărește să confere particularilor care operează pe piață drepturi pe care le pot valorifica împotriva statelor membre.

80 În ceea ce privește a doua condiție, criteriul decisiv pentru a considera că o încălcare a dreptului comunitar este suficient de gravă este cel al încălcării manifeste și grave

de către un stat membru a limitelor care sunt impuse competenței sale de apreciere (a se vedea hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, citată anterior, punctul 55).

81 În această privință, trebuie să se reamintească faptul că s-a hotărât deja de către Curte că, în situația în care statul membru vizat, în momentul în care a comis o încălcare, nu dispunea decât de o marjă de apreciere considerabil redusă, chiar inexistentă, simpla încălcare a dreptului comunitar poate fi suficientă pentru a stabili existența unei încălcări suficient de grave (a se vedea hotărârea Norbrook Laboratories, citată anterior, punctul 109 și jurisprudența citată).

82 Or, obligațiile enunțate la articolul 4 alineatul (1) din directivă nu acordă statelor membre o marjă de apreciere. Într-adevăr, doar articolul 7 din directivă ia în considerare apariția unor îndoieli ulterioare cu privire la conformitatea cu cerințele sale a unui echipament tehnic prezumat a fi conform cu aceasta, precum și măsurile adecvate pentru a face față acestei situații. În consecință, trebuie să se considere că o încălcare a articolului 4 alineatul (1) din directivă prin declarații precum cele în discuție în acțiunea principală, presupunând că acestea pot fi imputate statului membru, este suficient de gravă.

83 În ceea ce privește a treia condiție, este de competența instanțelor naționale să verifice dacă există o legătură directă de cauzalitate între încălcarea obligației care îi incumbă statului și prejudiciul suferit de persoanele vătămate (a se vedea în acest sens hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, citată anterior, punctul 65, și hotărârea din 23 mai 1996, Hedley Lomas, C-5/94, Rec., p. I-2553, punctul 30).

84 În cazul de față, sub rezerva totuși a unei verificări care trebuie efectuată de către instanța de trimitere, se pare că declarațiile în discuție în acțiunea principală ar fi condus la o scădere a cifrei de afaceri a AGM în perioada 2000-2002, precum și la o scădere a procentului de profit pentru anii 2001 și 2002. În plus, repercusiunile acestor declarații asupra pieței ar fi fost identificate în prealabil chiar de Ministerul Afacerilor Sociale și Sănătății.

85 Cele trei condiții avute în vedere mai sus sunt necesare și suficiente pentru a da naștere, în beneficiul particularilor, unui drept de a obține repararea prejudiciului, fără a exclude, cu toate acestea, posibilitatea de angajare a răspunderii statului în condiții mai puțin restrictive, în temeiul dreptului național (a se vedea hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, citată anterior, punctul 66).

86 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă că articolul 4 alineatul (1) din directivă trebuie interpretat în sensul că, pe de o parte, conferă drepturi particularilor și că, pe de altă parte, în speță, nu lasă statelor membre nicio marjă de apreciere în ceea ce privește echipamentele tehnice conforme sau prezumate a fi conforme cu respectiva directivă. Nerespectarea acestei dispoziții ce rezultă din declarațiile unui funcționar al unui stat membru, în măsura în care sunt imputabile acestui stat, constituie o încălcare suficient de gravă a dreptului comunitar pentru a fi angajată răspunderea statului respectiv.

Cu privire la limitările răspunderii ce rezultă din prevederile dreptului național aplicabile răspunderii statului finlandez [a cincea întrebare litera e) și a șasea întrebare litera a), în parte]

87 Instanța de trimitere urmărește, în esență, să afle dacă dreptul național poate adăuga condiții suplimentare speciale în materia reparării prejudiciilor cauzate de stat sau

dacă limitări ale răspunderii precum cele prevăzute în dreptul finlandez trebuie să fie considerate ca făcând în practică extrem de dificilă, chiar imposibilă, repararea unui prejudiciu care rezultă din încălcarea de către un stat membru a articolului 4 alineatul (1) din directivă.

88 Cu titlu preliminar, trebuie subliniat faptul că răspunderea unui stat membru în temeiul dreptului comunitar nu urmărește descurajarea sau sancționarea, ci repararea prejudiciului suferit de particulari prin încălcarea dreptului comunitar de către statele membre.

89 Dintr-o jurisprudență constantă rezultă că, atunci când condițiile dreptului la reparare a prejudiciului, întemeiat pe dreptul comunitar, sunt întrunite, îi revine statului membru obligația de a repara prejudiciul cauzat, în cadrul dreptului național al răspunderii. Trebuie subliniat că, în plus, condițiile de fond și de formă prevăzute în diversele legislații naționale în domeniul reparării prejudiciilor nu pot să fie mai puțin favorabile într-un astfel de context decât cele care privesc cererile asemănătoare de natură internă și nu pot fi organizate astfel încât să facă practic imposibilă sau deosebit de dificilă obținerea reparării prejudiciului (a se vedea în acest sens hotărârea din 19 noiembrie 1991, Francovich și alții, C-6/90 și C-9/90, Rec., p. I-5357, punctele 42 și 43, precum și hotărârea Norbrook Laboratories, citată anterior, punctul 111).

90 Astfel, dreptul comunitar impune o reparare efectivă și nu admite nicio condiție suplimentară provenind din dreptul statului membru care ar face excesiv de dificilă obținerea de daune interese sau alte modalități de reparare.

91 În această privință, elementele furnizate de instanța de trimitere indică faptul că dispozițiile din dreptul finlandez referitoare la răspundere aplicabile în acțiunea principală supun dreptul la repararea prejudiciilor, altele decât cele cauzate persoanelor sau bunurilor, fie condiției ca prejudiciul să rezulte dintr-un act sancționabil în mod legal sau din exercitarea puterii publice, fie condiției să existe motive deosebit de temeinice pentru a dispune această reparare. Or, potrivit instanței de trimitere, comportamentul domnului Lehtinen nu s-ar încadra în niciunul dintre cazurile de mai sus, ceea ce ar face dificilă repararea prejudiciului suferit de AGM.

92 În această ipoteză, dreptul la reparare se va naște din momentul în care se va stabili că norma de drept încălcată are ca obiect conferirea de drepturi particularilor și că există o legătură directă de cauzalitate între încălcarea suficient de gravă și prejudiciul suferit de către persoana interesată, aceste condiții fiind într-adevăr necesare și suficiente pentru acordarea în favoarea particularilor a dreptului de a obține repararea (a se vedea în acest sens hotărârea din 13 iunie 2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, Rec., p. I-5177, punctele 44 și 45, precum și jurisprudența citată).

93 În cazul de față, nu ar trebui exclus faptul că o încălcare suficient de gravă a dreptului comunitar, susceptibilă să angajeze răspunderea statului finlandez, poate să rezulte dintr-un comportament imputabil acestuia și să se încadreze la alte cazuri decât cele limitativ prevăzute de dreptul național respectiv.

94 În plus, repararea de către statele membre a prejudiciilor pe care acestea le-au cauzat particularilor prin încălcări ale dreptului comunitar trebuie să fie corespunzătoare prejudiciului suferit. În lipsa dispozițiilor comunitare în acest domeniu, sarcina de a stabili criteriile care permit determinarea întinderii despăgubirii revine ordinii juridice interne din fiecare stat membru, fiind stabilit

că aceste criterii nu pot fi mai puțin favorabile decât cele care au în vedere cererile sau acțiunile similare întemeiate pe dreptul intern și că în niciun caz aceste criterii nu pot fi organizate astfel încât să facă repararea practic imposibilă sau extrem de dificilă. O reglementare națională care limitează, în general, prejudiciul reparabil doar la prejudiciile cauzate anumitor bunuri individuale care beneficiază de o protecție specială, cu excluderea beneficiului nerealizat al particularilor, nu este conformă dreptului comunitar (a se vedea hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, citată anterior, punctul 90).

95 Trebuie subliniat că, în cazul încălcării dreptului comunitar, nu se poate admite excluderea totală a beneficiului nerealizat din calculul prejudiciului supus reparării. Într-adevăr, în special cu privire la litigiile de natură economică sau comercială, excluderea totală a beneficiilor nerealizate este de natură să facă, în fapt, imposibil de obținut repararea prejudiciului (a se vedea hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, citată anterior, punctul 87).

96 În consecință, trebuie să se răspundă că dreptul comunitar nu se opune ca dreptul intern al unui stat membru să prevadă condiții specifice în ceea ce privește repararea prejudiciilor, altele decât cele cauzate persoanelor sau bunurilor, dacă acestea sunt concepute astfel încât să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă obținerea reparării prejudiciului rezultat dintr-o încălcare a dreptului comunitar.

Cu privire la răspunderea personală a funcționarilor [a cincea întrebare litera d) și a șasea întrebare litera a), în parte, și litera b)]

97 Instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dreptul comunitar permite sau chiar impune să fie reglementată răspunderea personală a unui

funcționar prin intermediul căruia a fost comisă o încălcare a dreptului comunitar și, dacă este cazul, dacă această răspundere poate face obiectul unor limitări speciale.

98 Dreptul comunitar nu se opune ca răspunderea unui subiect de drept, altul decât un stat membru, să poate fi angajată în plus față de cea a statului membru însuși pentru prejudiciile cauzate particularilor prin măsuri pe care acest subiect de drept le-a adoptat încălcând dreptul comunitar (a se vedea în acest sens hotărârea Haim, citată anterior, punctul 32).

99 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă că, în caz de încălcare a dreptului comunitar, acesta nu se opune posibilității de a angaja și răspunderea unui funcționar, suplimentar față de cea a statului membru, însă nu impune acest lucru.

Cu privire la cheltuielile de judecată

100 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) **Sunt imputabile statului declarațiile unui funcționar care, în considerarea formei și a circumstanțelor acestora, le creează destinatarilor impresia că este vorba de luări de poziție oficiale ale statului, și nu de opinii personale ale funcționarului. Elementul determinant pentru ca declarațiile unui funcționar să fie imputabile statului constă în aspectul dacă destinatarii acestor declarații pot în mod rezonabil să presupună, în contextul existent, că este vorba de luări de poziție pe care funcționarul le adoptă în virtutea autorității funcției sale. În măsura în care sunt imputabile statului, declarațiile unui funcționar care prezintă un echipament tehnic certificat conform cu directiva drept periculos și contrar standardului armonizat la care se raportează reprezintă, prin urmare, o încălcare a articolului 4 alineatul (1) din Directiva 98/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 privind apropierea legislațiilor statelor membre în domeniul echipamentelor tehnice.**

2) **În circumstanțe precum cele din acțiunea principală, încălcarea articolului 4 alineatul (1) din Directiva 98/37/CE prin comportamentul unui funcționar, în măsura în care este imputabil statului membru căruia îi aparține acesta, nu poate fi justificată nici prin obiectivul protecției sănătății, nici în temeiul libertății de exprimare a funcționarilor.**

3) **Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 98/37 trebuie interpretat în sensul că, pe de o parte, conferă drepturi particularilor și, pe de altă parte, că, în speță, nu lasă statelor membre nicio marjă de apreciere în ceea ce privește**

echipamentele tehnice conforme sau prezumate a fi conforme cu respectiva directivă. Nerespectarea acestei dispoziții, ce rezultă din declarațiile unui funcționar al unui stat membru, în măsura în care sunt imputabile acestui stat, constituie o încălcare suficient de gravă a dreptului comunitar pentru a fi angajată răspunderea statului respectiv.

4) **Dreptul comunitar nu se opune ca dreptul intern al unui stat membru să prevadă condiții specifice în ceea ce privește repararea prejudiciilor, altele decât cele cauzate persoanelor sau bunurilor, dacă acestea sunt concepute astfel încât să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă obținerea reparării prejudiciului rezultat dintr-o încălcare a dreptului comunitar.**

5) **În caz de încălcare a dreptului comunitar, acesta nu se opune posibilității de a angaja și răspunderea unui funcționar, suplimentar față de cea a statului membru, însă nu impune acest lucru.**

Semnături